СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVI. Ч. 221. Джерзи Ситі, Н. Дж., субота, 22. вересня, 1928. VOL. XXXVI. No. 221. Jersey City, N. J., Saturday, September 22, 1928. THREE CENTS.

МІСТО НЮ ЙОРК ДАЄ МЕДАЛЮ УКРАЇНСЬКОМУ ПЛИВАКОВИ

БОГАТО ВИЗНАЧНИХ ЛЮДИЙ НА ПАРАДІ В ЧЕСТЬ КОЦАЯ.

НЮ ЙОРК, 20. вересня. — Вокер, мейор міста Ню Йорку, привитав нині зполудня офіціяльно в імени міста українського пливака Юрія Коцая, що представляв Америку на Олімпійських ігрищах в Амстердамі та побив всіх суперників у пливанню на віддаль 100 метрів. Мейор причепив Коцаєви медалю міста, підкосячи підчас того спортові заслуги молодого пливака, котрий у 18. році життя побив найкращих пливаків світа.

У параді взяли участь міські урядники, представники ріжних спортових організацій, та відділ учеників нюйорської публичної школи ч. 64., до котрої Коцай ходив.

У розмові з ґазетярами, Коцай, який мимо сильної будови (він має 18 літ віку, має майже 6 стіп висоти та важить 214 фунтів) є досить стидливим і скромним, заявив, що він думає вести свої студії медицини; він записався на Єйльский університет.

ЧИСЛО ЖЕРТВ ГУРАҐАНУ У ФЛОРИДІ ЩЕ ДАЛІ ЗРОСТАЄ.

ТЕПЕР ПОДАЮТЬ ЙОГО НА 800 УБИТИХ ТА ТИСЯЧІ ПРОПАВШИХ.

ВЕСТ ПАМ БІЧ, Флорида, 20. вересня. — Хоча досі кождого дня прибільшувано число жертв гураґану у Флориді, мимо сього нині уряд знова переконується, що подане вчора число за низьке. Голова Червоного Хреста повіту Пам Біч заявляє, що число жертв виносить коло 800 убитих. В сьому не вчислено великого числа пропавших.

Хоча Червоний Хрест та уряд вислали в навіщену гураґаном околицю ратункові відділи, їх робита поступає дуже пиняво. Всі дороги завалені румовищем, води стоять у кождій долині, роботи так багато, що відділи ратункові не вистарчають для сеї маси праці. Само хороненнє трупів вимагає багато рук. Над околицею кружляють супи, які зїдають трупів. У стоячих водах пливає всяка звірина, навіть потоплені гади й черепахи.

Міські уряди думають над тим, чи не краще булоби палити трупів.

Всі сухі місця переповнені втікачами, що не мають даху над головою.

ЗБИРАЮТЬ ПІДСУМКИ СЕРЕДНО-АМЕРИКАНСЬКОЇ КАТАСТРОФИ.

ВАШИНГТОН, 21. вересня. — Гураґан, що почався минувшого тижня на островах Виндворд та перейшов звідти через Французькі Західні Індії, острови Ліворд, Дівичі, Порто Ріко та Флориду, знищив разом 2,500 людий та наробив школи на 150 міліонів долярів.

З тих утрат у Французьких Західних Індіях загинуло 600 людий, у Порто Ріко коло тисячки, а у Флориді 800. Шкода в Порто Ріко виносить сто міліонів, у Флориді 50 міліонів. Число людий без даху над головою виносить: у Західних Індіях 150,000, в Порто Ріко 700,000, у Флориді 15,000.

СМИТ КРИТИКУЄ ПРОТИВНИКІВ ЗА НЕТОЛЄРАНЦІЮ.

„СОЛОМЯНЕ ГОЛОСОВАННЄ" ЖУРНАЛУ ВИПАДАЄ В КОРИСТЬ ГУВЕРА.

ОКЛАГОМА СИТІ, Оклагома, 20. вересня. — Демократичний кандидат Смит виголосив нині в сьому місті, яке вважають осередком Ку-Клакс-Кленізму, довшу передвиборчу промову в котрій звернувся головно проти боротьби проти нього дорогою підшептів та проти релігійної вузкоглядности своїх ворогів. Йому приплескувала велика товпа зібраних.

Поширений американський журнал „Literary Digest" уряди „соломяне" (себто пробне) голосованне на президента Злучених Держав. Віддані досі голоси показувалиби, що Гувер має два рази кращі шанси вибору, як Смит. За Гувером пішли голоси навіть з таких 5 стейтів, які досі вважалися за безсумнівко демократичні стейти.

На презвитеріянській конвенції для ведення церковної пропаганди серед італійських імігрантів один з учасників поставив внесок, щоби конвенція заявилася проти Смита; за порадою представника головного синоду сеї церкви внесення не принято.

ХОЧЕ МАТИ ВТРЕТЕ РОЗВІД ВІД МУЖА.

ШИКАҐО, 20. вересня. — До місцевого стейтового суду внесла пані Джосефіна Гилтвейн позов о розвід від свого мужа. Дістала вона в минулому вже два рази розвід від того самого мужа, а відтак знова за нього виходила замуж.

ЗЛОДІЙСЬКА ХИТРІСТЬ НЕ ПРИДАЛАСЯ.

НЮ ЙОРК, 20. вересня. — Один нюйорський полісмен доставив на поліційну стацію 34-літного Джака Конвея та заявив, що він зловив його, як сей крав радія з вистави одної крамниці. Полісмен додав, що Конвей розбив цеглою шибу вистави та став забирати з вистави виставлені радія. На сьому його зловив полісмен, який завваживши, що Конвей слідкує за ним, зайшов до реставрації нібито їсти.

Полісмен додав, що заки Конвей розбив вікно, він підліпив його папером, щоби розбите скло не робило стукоту.

МАДЯРИ ЯК АНТИСЕМІТИ.

БІЛГОРОД, 19. вересня. — Супроти того, що в банатській провінції почали ширитися дійсні розрухи, звернені проти Жидів, югославянський уряд розпочав точне слідство, хто саме пустив поголоски, що Жиди вбили християнську дівчину, допустившися в той спосіб обрядового морду. Слідство виказало, що це мадярські студенти повели сильну аґітацію проти Жидів і від них походить верзія про ритуальний морд.

ТИЖДЕНЬ УКРАЇНСЬКОЇ ДИТИНИ.

В березні цього року проминуло рівно 10 років від оснування й перших Установчих Зборів Українського Товариства охорони дітей і опіки над молоддю.

Протягом 10 років ріст Товариства обмежився тільки до діяльности філії, що хоч мала обняти Львів з повітом, мусіла обмежитися тільки до самого міста. Українська суспільність, яка заєдно находить собі оправдання для своєї байдужности й інерції, не виявила відповідного зацікавлення інституцією, яку слід вчислити до найконечніших вимог нашого життя. Товариство, яке поклало в свою основу завдання — охорони материнства, охорони немовлят, ведення сиріТських захистів, захоронок, дитячих бібліотек, лікарських амбулаторій, дитячих осель, півосель і т. д., виконувало свою працю помимо усіх труднощів, які стрічало на свойому шляху. В допомогу Товариству прийшов, як звичайно, митрополит, який подарував Товариству реальність, лікар др. Барвінський своєю безкорисною працею в лікарській порадні, а позатим Товариство було здане на власні сили й інвенцію. А скільки тих сил і інвенції було потрібно, вистане згадати, що Товариство видало 7 книжок —підручників, урухомило дитячу бібліотеку в 40,000 томів, найняло й удержувало обширну домівку для пласту, уладило й удержувало лікарську порадню, вело захоронки й піклувалося сиротами. Приходів мало, вони майже ніякі, а розходів багато — вони велитенські. Що року рятував стан каси Товариства „Тиждень Української Дитини", одиноке жерело приходу. Цього року, в десятиліття успішної праці Товариства, почався „Тиждень" з неділі 10. червня. Для поширення агенд Товариства й зміцнення його становища треба, щоб не було Українця, який би не пожертвував частини своїх денних приходів на українську дитину!

МАСОВІ АРЕШТУВАННЯ НА УКРАЇНІ.

На терені Великої України в останніх днях переведено нові арештування в звязку з викриттям орґанізації, яка працювала на користь петлюрівської політичної еміґрації. Арештовано коло 150 осіб, серед яких більшість творять військові. Найбільше арештів зроблено в Кременчуку, Гумані, Черкасах і Катеринославі.

В ПАМЯТЬ РОЗСТРІЛЯНИХ ІНЖИНІРІВ.

Дня 28. липня ц. р. відбулася в православній церкві в Берліні панахида по пяти інжинірах, які впали жертвою відомого Донбаського процесу. Ініціятиву до влаштування цієї панахиди взяло на себе українське т-во при високій технічній школі в Шарльоттенбурзі „Дніпро". Це т-во обєднує в собі всіх українських техніків, як студіюючих, так і тих, що закінчили свої студії, які стоять на ґрунті української незалежности. Хоча воно має характер не політичної орґанізації, лише швидше характер корпорації, то в цьому випадку воно уважало своїм обовязком в якийсь спосіб зареаґувати на акт брутального насильства й терору. Поза українською кольонією, яка була досить численно заступлена на панахиді, варто відмітити присутність представників німецької професури, академічної молоді і кількох представників німецької та англійської преси. На цій панахиді зайвий раз виявилося, що православна частина української кольонії в Берліні не має власної церкви і священика і тому примушена в таких випадках іти в прийми до Росіян.

СТРАШНА ЗАЛІЗНИЧА КАТАСТРОФА.

Дня 10-го червня ц. р. о год. 2 над раном трапилася на залізничій лінії Монахів—Франкфурт н. М. одна з найбільших катастроф, які занотувала хроніка німецьких залізниць. Поспішний поїзд, що їхав з Монахова до Дортмунду, вискочив з шин поблизу залізничої стації Віґельсдорф, їдучи з скорістю 80 км. на годину. Паровик двічі вивернувся і впав з залізничого насипу, потягаючи за собою 7 возів з усеї суми 10. Два вози налетіли на паровик, цілковито розбиваючись. Жертвою катастрофи впало 20 убитих осіб, коло 20 осіб тяжко ранених і понад 100 осіб лекше ранених. Протягом дня померло 9 осіб зпоміж тяжко ранених. Залізнича влада числиться з можливістю злочинного саботажу...

ЖІНКА ВБИЛА ЧОЛОВІКА.

В міських бараках у Львові мала місце крівава траґедія, якої жертвою впав кондуктор міського трамваю Броніслав Левандовскі. Жінка Левандовского, теж Броніслава, вбила свого чоловіка трома револьверовими стрілами, спонукана до цього завистю й підозрінями, що чоловік її зраджує. Левандовску арештовано, Левандовского перевезено в безнадійному стані до шпиталя. Свідком траґедії була їх дволітня дитина, яка по арештуванню матері осталася без опіки.

ЩЕ ПРО КУБАЛЮ И ІДЗІКОВСЬКОГО.

Реклямований до неможливости польською пресою новий лет „побідників океану" Кубалі та Ідзіковського відложений до... найближчого року!

ГУМОР У ЖИТТЮ.

Один з купців із станиславівського воєвідства мав у Варшаві цікаву пригоду, яка може бути перестрогою для всіх легковірних. Коли він ходив по чужому місті і робив закупи, приступив до нього на вул. Королівській якийсь панок, пропонуючи йому купити від нього золотий перстень з дорогоцінним каменем за 170 долярів. Купець спершу вагався, одначе коли ювілер, до якого він вступив з проханням оцінити перстень, запевнив його, що перстень варт найменше 150 долярів, він чимскорше купив перстень за 100 долярів. Задоволений з доброго „інтересу", вернувся домів. Одначе тут довідався, що „дорогий брилянт" в перстені — це найзвичайніше скло. Він негайно вернувся до Варшави, де знова натрапив на того обманця, який його не пізнав. Відбулася та сама історія. Тепер пізнав уже скоро обманений купець, де закопана собака. Справа малася так, що обманець підставляв ювілерові зручно правдивий перстень замісць фалшивого, заміняючи відтак наново перстені, так, що купцеві дістався перстень із імотованим каменем. Тим разом вивів сам купець проворного обманця в поле. Він підставив куплений перед кількома днями фалшивий перстень на місце того, що його оглядав ювілер. Не маючи вже потреби добивати торгу, він відїхав чим скорше домів, лишаючи обманця в дураках.

БОРОТЬБА З УКРАЇНСЬКИМИ СЕПАРАТИСТАМИ.

До закордонної російської преси доносять з Харкова, що комуністичні партійні контрольні орґанізації перевели розслідування сепаратистичних тенденцій у кругах українських большевиків. Розслідування, переведене провокаторським способом, виявило, що сепаратистичні погляди вкорінилися серед великого числа українських большевиків, головно в Києві та Харкові. В Харкові арештовано шістьох комуністів-партійців, які будьтоби в порозумінню з Укапістами з закордону працювали над поширенням сепаратистичних українських тенденцій серед членів партій на місцях. Арештованим закидають, що вони одержували для своєї роботи гроші з закордону. Слідство ведуть: московський центральний Комітет та Д. П. У.

КРАДІЖ У ТАТАРИНЦЯХ.

В багатого селянина Гаврила Шумила вкрадено на днях зі скрині 20,000 золотих у ріжних валютах. Спроваджений поліційний пес відкрив злодія в особі 23-літнього Федька Куркоша, що закопав украдені гроші в землі.

ВИДНО, ЛЮБИВ СТРИЙНУ.

В Брусні Старім, повіт Любачів, напав у ночі з суботи на неділю 60-літний Сафат Хмель на свою стрийну Марію Хмель у її хаті, задушив її, а потім кинув до ставу 2 кільометри за селом.

МУСОЛІНІ СКРІПЛЯЄ ВЛАДУ ФАШИСТІВ

ВЕЛИКА РАДА ФАШИСТІВ БУДЕ ІМЕНУВАТИ НАСЛІДНИКА МУССОЛІНІЯ, А НАВІТЬ НАСЛІДНИКА КОРОЛЯ. БУДЕ ЦЕ УСТАНОВА НА ПОДОБУ КОЛЄҐІЇ КАРДИНАЛІВ.

РИМ, 20. вересня. — Премієр Муссоліні предложить парляментови проєкт закона, на підставі якого Велика Рада Фашистів стане державним орґаном. В ній буде зосередоточена на ділі найвища влада. Вона буде іменувати кандидатів до парляменту, премієра, себто наслідника Муссолінія, а далі міністрів. Кромі цего Рада Фашистів буде мати право назначувати ще й наслідника короля. Це послідне її право оспорюють, бо кажуть, що італійське королівство є оперте на давнім законі, на підставі якого наслідником трону стає найстарший син.

Рада Фашистів складається з президентів парляменту і сенату, міністрів і предсідників ріжних галузей фашистської орґанізації. По правді вона і досі виконувала найвищу владу, бо на ній вирішувалися всі важні питання.

ВДАЧНИЙ ЛЕТ ЦЕПЕЛІНА.

ПРОБНИЙ ЛЕТ ВИКЛИКАВ ПОВНИЙ ЕНТУЗІЯЗМ В ЦІЛІЙ НІМЕЧЧИНІ. ПЕРЕЛЕТІЛИ 620 МИЛЬ ЗІ СКОРІСТЮ ДО 80 МИЛЬ НА ГОДИНУ.

БЕРЛІН, 20. вересня. — Новий цепелін враз з 20 пасажирами відбув першу свою подорож, перелітаючи з Швайцарії понад ріжними містами Німеччини. Всіх людей було на кермовім кораблі 80. Подорожуючі, між ними головно самі кореспонденти, любувалися краєвидами та прекрасним уладженнем цепеліна, який подобав на корабель, що пливе по морю. В полудне подорожкі зїли собі теплий лонч, а по тім написали цілу купу листів і карток, які поскидали на землю, надіючись, що їх кинуть на почту. Знято цілу масу фотографій і живих образів.

Новий цепелін є великим уліпшеннем у порівнанню з Лос Енджелесом.

РАЙ ДЛЯ ЖІНОК.

ЦЕ ІРЛЯНДІЯ. Є ТАМ 2,971,992 МУЩИН, А ТІЛЬКИ 1,465,103 ЖІНОК.

ДАБЛИН, 20. вересня. — Коли Англія заклопочена чимраз більше зростаючим числом жінок, в Ірляндії є жінок о половину меньше ніж мущин. До того жінки займають там визначні становища у всіх професіях. Подибаємо жінок архитектів, лікарів, торговців худобою, каменярів, а навіть маємо там жінок-комінярів.

СИМОН ПОВЕРТАЄ ДО ІНДІЙ.

БУДЕ ПРОДОВЖУВАТИ СВОЇ ПРИГОТОВАННЯ В СПРАВІ ВИГОТОВЛЕННЯ ПРОЄКТУ АВТОНОМІЇ ІНДІЙ.

ЛОНДОН, 20. вересня. — Сер Джан Симон вертає знова на чолі комісії до Індій. Минулого року принято його в Індіях з протестами і бойкотом. Надіються, що сего року вдасться йому притягнути представників місцевого населення до співпраці над виготовленнем проєкту реорганізації влади, беручи за підставу свого рода автономію для Індій.

ЗАМОВИЛИ 160,000 АВТОМОБІЛІВ.

АЛЕ В АНГЛІЇ І НА 1929 РІК.

ЛОНДОН, 20. вересня. — Лондонські автомобілеві фірми дають в жовтні виставу автомобілів, представляючи нові моделі на 1929 рік. Вже тепер, хоч ще нема вистави, фабриканти одержали замовлення на 160,000 нових автомобілів, які мають бути доставлені в слідуючім році. Найбільша компанія дістала замовлення на 100,000 автомобілів, що будуть коштувати $100,000,000. Фабрика буде достарчати денно 300 автомобілів.

ЗАМІСЦЬ ПРО ПОЛІТИКУ ГОВОРИЛИ ПРО ДРАМУ.

ПАРИЖ, 20. вересня. — Всі часописи розписалися заздалегідь про ті питання, які будуть цілком певно порушені між премієрами Болдвином і Поанкаре на спільнім лончі, що його мали в британській амбасаді в Парижі. Та оба державні мужі не говорили нічого про політику, а тільки про драму. Темою була найновіша драма Мориса Ростанда „Наполеон Четвертий", яку виставлено недавно в однім з париських театрів. Ту драму остро критикують в Англії, бо з неї виходить, що сина Наполеона Третого вбито, коли він служив в британській армії і воював проти Зулюсів в Полудневій Африці.

РОБІТНИЦТВО І БАНК АНГЛІЇ.

ПАРТІЯ ПРАЦІ ДОМАГАЄТЬСЯ ПРАВА ГОЛОСУ В КОНТРОЛІ БАНКОМ.

ЛОНОН, 20. вересня. — Партія Праці буде домагатися контролі в банку Англії. Справа та буде висвітлена при слідуючій виборчій кампанії, в якій буде виказана господарка банку та ті причини, що спричинювали довгий час хитання та упадок валюти.

БАЗАР ЗА $9,500,000.

БЕРЛІН, 20. вересня. — Як Німеччина фінансово підноситься, пізнати найкраще по тім, що місто Берлін приступає до будови нового базару в самім центрі міста. Буде це наймодерніщий в світі базар, що займе 48 акрів землі. Кошти будови будуть виносити $9,500,000. Місто каже, що населення зростає і такий базар являється конечністю.

ВЕРЕСЕНЬ — МІСЯЦЬ СИРОТИНЦЯ-ЗАХИСТУ У. Н. СОЮЗА

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 0, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918

SUBSCRIPTION RATES; Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.60	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

НА ШИРШИЙ СВІТ

Треба занотувати відрадну появу. В десятьліття поновного поневолення українського народу під Польщею наш рідний край, мимо політичного поневолення і важкого положення екномічного, зачинає знова випливати на міжнародній арені. Маемо тут на думці в першу чергу виступи нашої соймової репрезентації на нарадах 25 (ювилейної) сесії Міжпарляментарної Унії. Наради ті, як відомо, відбулися в Берліні, а взяло в них участь 10 українських послів на чолі з д-ром Дмитром Левицьким як головою Українського Клюбу. Отсе перший раз мав тут нагоду український делеґат забрати слово і вияснити положення українського народу на всіх займанщинах та домагатися для нас признання права самоозначення народів у тій самій мірі, як його признано Чехам, Полякам, Латишам, Естонцям чи другим народам. Перед сесією Міжпарляментарної Унії відбулося ще зібрання посолок, що прибули з ріжних країв на отсей зїзд. На тім зібранню виступила наша посолка Мілена Рудницька з довшою промовою про політичне положення українського народа.

Українці взяли рівнож участь і в Конґресі Поневолених Національностей, що радив з кінцем серпня в Женеві, осідку Ліґи Націй. На нарадах конґресу виступив др. Дмитро Левицький з декляраціею, в якій підчеркнув, що Українці створили на своїх землях в 1917 і 1918 роках свої власні держави, обєднавшися в 1919 році в одну Соборну Українську Державу, яку повалено силою з тим, що Росія, Польща, Румунія і Чехословаччина поділилися її землями. Др. Левицький зазначив, що український нарід такого стану річей не признає і ніколи не признасть, а буде змагати тільки до своєї держави і повної самостійности. Др. Левицький підчеркнув далі, що український нарід не е на своїх загарбаних окупантами землях національними меншостями, але мимо цего українська делеґація бере участь в нарадах Конґресу Поневолених Національностей, що е меншостями, бо Українці в Польщі, Румунії і Чехословаччині не мають на своїх землях навіть тих національно-культурних прав, що їх повинні мати національні меншости.

Оті два виступи нашої парляментарної репрезентації на міжнароднім форумі залишать без сумніву певні наслідки. На таких зїздах являються представники ріжних народів і ріжних держав. На таких зїздах е добра нагода навязати зносини з парляментаристами чи якими другими діячами других народів, а тим самим е і нагода використати ті знакомства для пропаґанди української справи. Тої нагоди не залишили наші представники, що видно найкраще по тім крику, який підняла польська преса з приводу виступів наших парляментаристів. Треба надіятися, що парляментарна репрезентація буде тепер продовжувати свою акцію на міжнародній арені, а се справа першої ваги.

ПОЛЬСЬКИЙ ШОВІНІСТ ПРО ВІДКРИТТЯ ПАМЯТНИКА Т. ШЕВЧЕНКА В КОСОВІ

Вже перед кількома тижнями Редакція „Свободи" дістала опис поновного відкриття памятника Т. Шевченка в Косові. На тім святі були присутні також деякі польські так звані Гуцулами **„холерники"**, то е „літники", що приїхали на Гуцульщину на відпочинок, та задля здорового гірського воздуху. Один з них написав до польської **„Ґазети варшавської"** допись, обговорюючу власне то українське національне свято, а його уваги і висновки е такі інтересні, що варта познакомити з ними і наші ширші круги. Вони подають нам іменно, як не мож ліпше, спосіб думання та світогляд такої запомороченої польським шовінізмом головки. І для того я посилаю переклад дотичної статті (якогось Яна Мосдорфа), випускаючи лише деякі, менше важні її уступи.

Іван Грім.

—o—

Гуцули е народом веселим, супокійним та симпатичним. — Є вони гостинні та добродушні, а супроти Поляків е їх почування приязні, далекі від ненависти. Підчас руської інвазії*) заховувалися вони взагалі супокійно. Вони охочо ідуть до війска, де дістають добрий харч (!). — Перед війною уважано їх за найліпший матеріял в австрійськім війску.

Прихильний настрій Гуцулів супроти Поляків був сіллю в оці австрійських властей**). Щоби розбудити на Покуттю руський патріотизм, наказав цісар Франц Йосиф виставити на власний кошт (?!) памятник Тараса Шевченка. Памятник цей, а радше погруддя стануло під Косовом при гостинци, а людність привитала це досить байдужно. Вонаж знала про Шевченка менше, більше стільки, що польський хлоп знае про Едґарда По (американського поета).

*) Польська преса називае боротьбу Українців о визволення Східної Галичини „інвазією"! Як же можна робити „інвазію" до свого **власного** краю? — Ів. Гр.

*) Преціж тими властями в Галичині були власне Поляки! — І. Гр.

У всякому разі поставлення того погруддя сталося осередком націоналістичної руської аґітації, котра з особливщою силою віджила по цегорічних виборах до сойму.

Людністю гуцульською заопікувалися особливо два посли з „Унда" — Паліїв та Луцький (чи Левицький*), котрі провадять витревалу та безперестанну українську пропаґанду, котра починае видавати затроені овочі серед спокійної доси людности Покуття. Помагають їм маломістечкові руські адвокати, котрі жиють з обдирання охочих до судової тяганини Гуцулів, а по части й уніятські священики, котрі легковажать собі погляди „зацнеґо біскупа станіслявовскеґо кс. Хомишина".

Дня 5. серпня ц. р. устроїли руські посли торжество відновлення сильно знищеної фіґури Шевченка. (А хтож її знищив як не Ляхи?! — Ів. Грім).

Розаґітована товпа — впрочім у невеликім числі, окружила памятник. Кожде село складало через своїх делеґатів вінці. Настрій супроти присутного на тім святі старости, як і супроти поліції, був дуже ворожий. Коли по многих провокаційних промовах підбурена послами (але певно не Луцьким! — Ів. Грім!) товпа почала співати „Ще не вмерла Україна" — староста заборонив співати цю пісню, а поліція почала товпу розганяти, причім малощо не була змушена до ужиття зброї.

Товпу, що вже розходилась, задержали посли словами:

„Щож-то?! Боїтеся кількох баґнетиків?! Чи вже ви забули, як в р. 1918-ім ішли ви на польські гармати?!"

Люди перестали отже співати, а замісць того розпочалися **„справоздавчі посольські збори"**, котрих адміністративна влада не могла ані заборонити ані розвязати.

*) Був на відкриттю памятника цілком припадково пос. Луцький звісний угодовець, що вході власне робив прогульку в гори. — Ів. Гр

Тепер допераа поплили цілою струею клевети на Поляків. Посли говорили про утиск, обжаловували Поляків про навмисне піддержування анальфабетизму (неписьменности, бож **60** процентів української людности е анальфабетами), атакували утраквістичні школи та нагадували добрі, австрійські часи.

Один з послів промовляв в ось якім змислі:

„Земля повинна належати до тих, що на ній працюють. Коли би ми розпочали глибоко копати землю тут, де власне стоїмо, то всюди знайшли би ми землю, пересяклу руським потом та сльозами, а часто і кровю **зпід польського канчука.** Прийде однак час, що земля буде розділена поміж тих, що на ній працюють; але щоби до цего дійти — потреба здобути передовсім **державну самостійність.** Поляки насаджують нам тут кольоністів-Мазурів, коли тимчасом межи руською людністю е таке страшне перелюдненне, що з межи на межу можна перескочити.

„Польські власти тиснуть нас і нарушують закони. Косівський пан староста за гроші, витиснені з Гуцулів при помочи дорогового податку — купив собі люксусове авто за дві і пів тисячі долярів. (Присутний на вічу староста протестуе). Пане старосто! Я мушу людям правду сказати (велике обуренне проти старости, та оклики: „ганьба!").

„Ми в соймі — каже далі бесідник*) — кричимо на цілий світ про кривду, яку нам роблять, але нас е лише мала громадка, а Поляки без огляду на партії, ідуть разом, коли лиш іде о поборювання Українців. Не вільно нам говорити по українськи, лише кождий з нас мусить — чи ліпше чи гірше — уживати польської мови. Маршал сойму — хотя социяліст — змушуе нас, щоби ми і соймове приречення складали в чужій нам мові. Не вільно нам сказати „присягаю", лише „пржисенґам", чи якось там инакше, бо я вже забув (веселість).

*) Був це посол Паліїв. — Ів. Гр.

„Зле нам жити в неволі. А чому не маемо свободи, хотя за неї ми в р. 1918. боролись? А тому, що не всі Українці хотіли тоді боротися.

„Ганьба таким! Дівчата! — кричав бесідник — гоніть геть від себе таких хлопців, котрі в часі боротьби з Поляками заховувалися байдужно. Най ваша погорда впаде на них! А ми не тратьмо надії. Нема нічого неможливого. Жив колись такий чоловік, що хотів літати у воздусі. Люди сміялися з нього та говорили, що він дурний. Він однак відважно припняв собі крила, упав і забився. Але по нім пробували инші варяти, упадали на землю, вбивалися, аж нарешті — ось гляньте — люди таки літають у воздусі.

„Так буде і зі самостійністю України.

„Ми бемо тепер Поляків кооперативами, школами, орґанізаційним рухом. І прийде час, що ми на кождім полі **побідимо** і повстане могуча, **самостійна Україна!"**

—o—

Ось такого діждалися ми, Поляки, а іменно, що в присутности плютону поліції, під польським (!?) небом, у польській державі е такі промови на порядку дневнім, таке обкидуванне болотом державних властей, таке деморалізованне супокійної людности Покуття.

Гуцули при мудрій польській політиці можуть статися тим для Польщі, що Валійці для Анґлії або Баски для Франції.

Треба лише тим бідним баламученим народом, котрий бажае супокою та добрих життевих услівій — занятися з цілою прихильністю і симпатією, і не нищити їх культурної відрубности, але ще збогатити її людовою культурою польською.

До цего покликаний е передовсім уряд, котрий відповідае перед народом за цілість і сувокупність польської території.

Розбої (напади на почти), морди (бл. п. куратор Собіньскі), підпали (загород Русинів льояльних супроти Польщі), — знущанне над Поляками підчас інвазії (!) української — все це на вид дрібні случаї, але як много вони говорять. Підпалюють нам Польщу від сходу та від полудня — а ми нічого не бачимо!

—o—

Ось таку статтю вшкварив до „Ґазети Варшавської" якийсь „холерник" Ян Мосдорф (яке чисто польське прізвище!) — Як бачимо — то апетит у нього на гуцульські душі дуже великий — але розуміеться він на Гуцульщині мов безрога на музиці.

А вже пишною е його видумка, що цісар **Франц Йосиф** казав виставити в Косові на **власний кошт памятник для Тараса Шевченка!** Той Франц Йосиф, котрий був найбільшим опікуном і покровителем польської шляхти, мав би ставляти памятник тому, що так завзято проти польської шляхти виступав і восхваляв у своїх творах тих, котрі ту шляхту різали і нищили на кождім кроці, яко ворогів української нації!

Франц Йосиф не лише що був покровителем польської шляхти; він був рівнож і завзятим ворогом нашого українського народа, котрий десятки тисяч своїх найкращих синів посвятив у кровавих боях за його — Франц-Йосифа — династичні інтереси.

Коли українська делеґація прийшла раз до нього з жалобами на виборчі надужиття галицько-польського уряду — він віднісся до неї прямо нечемно і попращав її словами: „Adiu meine Herren!" (з Богом, мої панове!).

Однак про найцікавійший факт розказував покійний посол **др. Могильницький.**

Раз він був яко австрійський резервовий офіцир на маневрах, на котрих був і Франц Йосиф. — По цілоденних вправах у страшну спеку відбувалася ще перед цісарем „дефілірка". Коли переходив перед ним той наш український полк, у котрім був др. Могильницький — то Франц Йосиф, побачивши ті злиті потом і запорошені лиця наших людий, не знайшов ніяких инших слів, лише з обридженнем кинене голосно слово: **„містфі!"** то е: **„худоба!"**

За такого то добродія „найяснійшого" вмирали тисячами наші жовняри, а наш народ творив про нього ще й всілякі леґенди, в котрих представляно того „найяснійшого" як незнать якого добродія!

Каже Мосдорф, що „прихильний настрій Гуцулів супроти Поляків був сіллю в оці **австрійських властей"!**

Алеж то не були і за Австрії ніякі „австрійські" власти, але **чисто польські** — лише, що в австрійськім мундурі!

Якуж мае властиву ціль плетенне таких смалених дубів польським варшавським читачам, котрі і так не мають про наш народ ні найменшого поняття?!

І чиж можна наш український сорок-міліоновий народ рівняти з такими малими народцями як Валійці або Баски?!

Всьо то лиш побожні бажання вшехпольського шовініста, а Гуцули почувають себе вірними синами Неньки України. Тисячі з них були підчас війни і на наддніпрянських землях та винесли відтам як найкращі спомини.

І це ще треба з натиском піднести, що коли Француз з Парижа мови Басків абсолютно не розуміе, то нашого Гуцула розуміе дуже добре і Полтавець і Кубанець — та навпаки. Такі глупі писання як ось те Мосдорфа мають однак і своє значіння, бо, як примір в отцім випадку — геть перепудили ляшню, та спричинили ужиття „назвичайних сьродкуф острожносьці".

І так, коли в якийсь час по Шевченківськім святі Косовяни хотіли устроїти також великий **обхід** в память **Михайла Павлика** — то старостово косівське заборонило його під претекстом... шкарлятини!

На першу Богородицю скликали знову посли Шекерик (Гуцул) та Жук (Волинець) справоздавче посольське віче до **Жабя.** Воно відбулося при асистенції більше як **сімдесять жандармів** і цілої хмари узброених „ґранічарів" (граничної сторожі).

Чи це причинилося до „позискання гуцульскеґо людку" — треба дуже сумніватися, але що це і найтемнійшому Гуцулови отворило очи — це річ зовсім певна.

Іван Грім.

В. Кедровський.

1917 РІК.

(213)

Як кажуть, „під мухою" був наш собесідник, а тому досить довго, словоохотно й багато говорив нам. З його відповідей на наші питання й власних його оповідань випливало, що тут живуть в народі, як народні леґенди, старі традиції козацтва та гайдамаччини. А „Гайдамаки" Шевченка знае на память не один десяток „з письменних людей". Теперішня революційна хвиля всі ті леґенди оживила, натхнула їм нове життя, нові фарби й нарід почав вірити в перетворення їх в реальне життя. Власне тут і розпочався ідейний рух „Вільного Козацтва". Все ожило, все мріяло, що воскресне стара слава, слава козаччини.

Під впливом таких ідей, таких мрій і створив уяву розігрітий в додаток доброю чарчиною, мозок нашого собесідника, що ми саме й е ті козаки-запорожці, про відродження яких тут багато людей мріяло, а вони якраз тепер в коршмі про це „політикували".

Так, дійсно велика сила традиції, а ми, модерні революціонери, всякими силами та засобами давили її може і тому так дорого поплатилися.

Відпочивши добре за ніч, у досвіта ми вирушили в дальшу дорогу, сердешно попращавшись з тим, що нас охрестив „Січовиками", який, випряжаючи нас за ворота, весь час говорив:

— Бігме, мені здається, що я дійсно виряжаю вас на Січ! Ех, матері його ковінька, я й сам би пристав до вас, але не вмію добре воювати, та їздити на окульбаченім коні!

Ця зустріч дуже вплинула на мене й мене чомусь до болючої жаги потягнуло до себе до дому на „Великий Луг", на свої рідні запорожські степи — в Батурину, в цей старий зимовик батуринського Запорожського Куріня, на Інгульській паланці.

Адже й там традиції старого Запорожжа живуть і там вони не використані нами. І так на всіх просторах України... Сум огорнув душу, бо я відчув якусь порожнечу в ній, якусь прірву між минулим моїх дідів та прадідів і сучасним...

Мабуть це був перший штовхан до звернення в бік мого більшого націоналізму, що, зрештою, поволі привело до повного розриву з соціялізмом та всяким інтернаціоналізмом, а тому й до добровільного виходу мого з Укр. Партії Соціялістів-Революціонерів в 1918 році, після того як мене, разом з М. Шинкарем, кооптовано до Центрального Комітету Партії (боротьбистів), що потім пішов з большевиками.

Як я згадував вище, Центральна Рада вислала до Звенигородки перед залишенням Київа, М. Шинкаря для орґанізації Вільного Козацтва. Сюди-ж виїхав раніше член Всеукраїнської Ради Військових Депутатів Юрко Тютюнник, який сам походив із Звенигородського повіту. Тоді ще Ю. Тютюнника мало хто знав, бо в Раді Депутатів він особливо нічим не відріжнявся від її загалу, коли не рахувати вродженої його енерґії й не поганий орґанізаційний хист та твердість характеру.

Сюди-ж з ними прибуло небогато й инших старшин, які й склали перші кадри, я сказавби, вже реґулярного „Вільного Козацтва", що формувалося в самій Звенигородці.

Завдяки цьому Звенигородка була міцно обсаджена українською залогою й довгі часи, аж до приходу Німців та повороту до Київа Центральної Ради, вона з більшою частиною повіта залишилася національним островом серед хвиль розплесканого большевицького моря на Україні. Якби ми мали таких Шинкарів та Тютюнників і в инших повітах України, то бачилиб большевики Україну так само, як свої вуха.

З приходом до Звенигородки мета нашого військового відділу була осягнена й він „демобілізувався". Коней і зброю ми передали до полку Вільних Козаків, а старшини, крім мене, поступили в розпорядження М. Шинкаря, який був тут головним начальником всього району.

Коли ми простували до Звенигородки, то я мав надію, що М. Шинкар мае докладні інструкції від Центральної Ради, чи Військового Міністерства. Але тут зясував, що жадних інструкцій, жадних вказівок йому ніхто не дав, а сказали просто, як звичайно то й робилося в нас: „Їдьте в Звенигородщину, формуйте з вільних козаків реґулярну військову силу, а що з нею робити, побачите самі".

Навіть залишаючи Київ і прямуючи може аж поза межі України, з центру ніхто жадної вісточки, жадної інформації не подав і М. Шинкар та Ю. Тютюнник лише від мене докладно довідалися, що сталося в Київі й куди відходять війська Центральної Ради разом з нею.

Мали ми надію, що таки прийдуть з центру якісь інформації, якісь вказівки, але чекання було марне. Відпочивши два дні й порадившись з М. Шинкарем та Ю. Тютюнником, я вирішив вирушити до Центру, щоби вже там, зорієнтувавшись в ситуації ознайомившись з плянами дальшої боротьби проти большевиків, виїхати залізницею на Румунський фронт, захопивши з собою ще декілька військових фаховців.

Щоби в свою чергу точно поінформувати Центр в справах звенигородського району й привезти М. Шинкареви інформації та інструкції, зо мною мав поїхати військовий урядовець Д. На передодні нашого виїзду ми довідались, що також мае виїхати до центру й ґенерал Скоропадський, який з Білої-Церкви приїхав раніше мене, покинувши там усе своє вільне козацтво. М. Шинкар мав підстави ставитися до ґенер. Скоропадського з недовіррям, а тому вирішено послати за ним окрему людину, якаб слідкувала в дорозі за ґен. Скоропадським, а по приїзді його до центру мавби дати інформації від імени М. Шинкаря про самого ґен. Скоропадського.

Коли прибув ґен. Скоропадський до Звенигородки, то М. Шинкар, думаючи, що ґенерал дійсно мае реальну силу з вільних козаків, запропонував йому скласти й підписати певну угоду, щоби боротьбу з большевиками провадити спільними силами.

Переговори розбилися на пакті угоди, в якому було ясно підкреслено, що **спільна боротьба мае провадитися за українську державність.** Саме проти цього ґен. Скоропадський протестував, не бажаючи брати на себе обовязку боротися за державність, а вимагав неясної редакції „за установлення ладу" чи „правної влади" і т. д.

(Дальше буде).

ЧАСИ ЗМІНЯЮТЬСЯ И УСЕ З НИМИ.

В бувшій царській палаті у Кремлі е граючий годинник. Побудований е в 1491. році Петром Соляріюсом у Медіоляні. У 1626 році переробив цей годинник Голяндець Клярій Фремус. Петро Великий побачив той годинник у Медіоляні, купив його й дав умістити у Кремлі. Годинник грав тоді голяндські пісні. У 18. столітті годинник попсувався й один німецький годинникар направив його. Від тоді годинник грав звісну німецьку пісоньку „О, мій любий Августине!" За володіння Миколи I. годинник знову переробили так, що грав російський військовий марш, аж поки Олександер не дав його переробити, щоби грав церковні пісні. Підчас революції годинник замовк, а тепер знову переробили його і з нього відзиваються звуки „інтернаціонала". Хто зна, чи ця мельодія буде останнім репертуаром того годинника.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

СІМ НОВИХ ЧУДЕС СВІТА.

Вже за часів Олександра Македонського (336—323) пер. Хр.), як ще раньше і пізніше було чимало ріжних книжок, що описували подорожі тодішнього світу. Як нині види Ніягари, неоцінені богатства Люврy, Неаполітанський залив, Єгипет і т. ин. є предметами ріжних „провідників подорожи", так у згаданім часі були свої „види", які носили назву „чудес" світа.

Таких чудес старинного світа було сім, хоч такий великий авторитет як Антіпатор з Сидону нараховує їх вісім. Та семе і восьме дає він вже до вибору подорожному, який може свобідно висказатись, котре з тих чудес йому краще імпонує.

Сім чудес старини.

Єгипетські піраміди, себто гроби фараонів фігурують у тодішних провідниках як перше чудо.

Другим — городи-сади Семіраміди у Вавилоні. Семіраміс, асирійська королева, жила у восьмім віці перед Хр. Вона казала будувати ті славні, так зв. „висячі сади"; їй приписують також славні будівлі в долині Евфрату. Однак найбільш чудесними були згадані сади, побудовані близько палати її мужа, „короля всего світу".

Третим чудом — була бронзова і золота статуя Зевеса на Олімпі, роботи Фідія, найбільшого грецького різьбара.

Четвертим був храм Артеміди в Ефезі, а пятим — мавзолей, гріб короля Мозаула в Галікарнасі. Шестим був кольос на острові Родос, великанська статуя бога сонця, Геліоса, яка згідно з переказом стояла у вході до пристани Родос. Мала вона бути така велика, що між ногами тої статуї візджали кораблі до пристані. Кінцевий вибір зістає межи фаросом (фарос), маяком на краю острова старинньої Олександрії і стінами Вавилону, що були на 350 стіп високими і 45 миль довгими.

З тих монументів єгипетські піраміди можна оглядати ще нині. Статую Зевеса ограблено, а її золото і бронз перетоплено на більш практичні речі. Місце, де був олександрійський маяк, знесено в протягу століть водою. Землетрус 224. року перед Хр. завалив кольос родоський. Кілька кусків мавзолею з Галікарнасу викопано з піску і віддано 1859 р. до Британського Музею.

Вавилон з його садами і стінами засипаний пісками пустині, а останки добувають цікаві археольоги, при помочи заступ і лопат. Храм Артеміди з Ефезу зістав спалений Геростратом, як каже історія, саме в ніч, коли родився Олександер Македонський.

В протиставленню до тих сімох чудес старинного світу видвигнено нині питання про сім чудес новітнього світу, теперішнього. Та булоб помилкою вказувати сьогодня на якесь фономенальне досягнення науки чи техніки як на сучасне чудо. Чому? По тій причині, що наука стала нині власністю світа і світ, приймаючи в ній участь, творить усе нові цінности, поступаючи все вперед із ростом розвою людської думки.

І так, коли чудом можнаби було назвати недавно передачу голосу по радіо, то нині воно не є чудом, бо винайшли нове чудо — телефотографію. Нині телефотографія є „чудом", але телевізія, яка є тільки питанням часу, забере то першенство для себе, щоб уступити знова новому епохальному винаходови. І так у всіх царинах знання. Тих всіх великанських будівель, мостів, хемічних, електротехнічних і инших „чудес-винаходів" нині годі вже перечислити. Та тепер звернено увагу не тільки на винаходи, що світ женуть до скорости комфорту, зменшення смерти і т. п., а на такі важні елементи, що в корені перебудовують світ.

А тими елементами, новітніми чудами є: економізм, націоналізм, раса, молодість, жіночість, христіянство і комунізм.

Низше підписаний вичитав в одній з протестантських ґазет такі слова подорожуючого місіонаря: „Подорожуючи через Союз Держав полудневої Африки, знайшовся я в однім з промислових центрів тої країни. Мені доставлено ґазету, яку видає юнія для робітників, в якій пишеться таке: „В тих колюмнах ми безнастанно підносимо, що наші новітні фараони, білі експльоататори не зречуться добровільно своїх привілеїв.

„Арешти, переслідування, тортури і смерть є їх відповідю на наші справедливі домагання. Яку лекцію повинні винести робітники з того? Капіталізм хотівби бачити нас вічно в тім невільництві. Пора скинути ті пута економічного і політичного рабства... і т. д." То чув він і бачив в Африці. А от його записка з Індії, з Бомбею: „На великім вічу промовляє індійський робітничий провідник ось так: „Індійські робітники мусять бути своїми панами. Мусять, силою своєї чисельности, здобути для себе і своїх родин овочі своєї праці". Те саме він бачив і в Китаю. Те саме він бачив і в Японії. Як бачимо з тих уваг того місіонаря, то ті елементи дійсно творять собою ґрупи на те, щоб одні других пожерти. Кожда ґрупа тих елементів накопичує енерґію кругом свого центра, щоб силою її заважити рішаючо при майбутній формації світового порядку. Послідні вісти преси потверджують, що стоїмо перед новою різнею народів. Держави, що вийшли переможцями в послідній війні з надбанням нових кольоній і поневоленням народів, хотять той стан за собою закріпити. Вони готуються до порахунків зі собою за розподіл світу, який не всіх їх задоволяє.

Де наша робітнича симпатія буде, то кождий свідомий робітник вже знає.

Будучи народом, роздертим поміж хижих сусідів, ми не сміємо співчувати грабіжникам поневолених народів.

Наша симпатія з працюючими і поневоленими всього світу.

М. Безкоровайний,
Фултон, Н. Й.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО СТАРОМУ КРАЄВИ.

ГЕЙЗЕЛТОН, ПА.

Жертва Інвалідам.

Підчас забави на весіллю молодої пари Андрія Макарика і Анни Шлапак зібрані гості не забули і за нещасних інвалідів в старім краю та зложили на сю ціль жертву.

Збіркою занялись т. В. Макарик і О. Костюк.

Жертвували слідуючі: А. Макарик 1 дол.; О. Костюк 1.25 дол.; Ів. Палагнюк 2 дол.; Ів. Задорожний 1 дол., П. Шерстій 1 дол., Мих. Процько 1 дол., П. Ковальчук 1 дол., Л. Кибюк 50 цнт., В. Макарик 50 цнт., Ів. Годованець 50 цнт., Н. Ґут 50 цнт., Й. Устенівський 50 цнт., Леон Шморгун 50 цнт., Ів. Старанчак 50 ц., Мих. Черкис 50 цнт., Марія Гнатюк 25 цнт., Гнат Боднар 25 цнт.

По збірці зложено жертводавцям щире спасибіг за добре діло. — В цей спосіб зібрано суму $13.00, яку вислано на означену ціль до Обєднання.

В. Макарик, О. Костюк.

Др. Остап Грицай (Відень).

ОЛЬГА КОБИЛЯНСЬКА ЯК ПИСЬМЕННИЦЯ

(5)

ПОВІСТИ Й ОПОВІДАННЯ З МУЖИЦЬКОГО ЖИТТЯ.

Це бо військова служба Михайла вже кінчиться, він незабаром має повернути до дому на завжди, через що Саві грозить не тільки постійна присутність його суперника в хаті, але й можливість черговоі служби при війську, якої він дуже боїться. Коли Михайло в дома, тодіж його можуть рекрутувати, бо Михайло доволі допомоги для старих батьків, колиж Сава один у родичів, тоді в нього право на звільнення з війска. Ось і один з мотивів рішення Сави, вбити брата. А друге: земля. Він, як каже Івоніка „знає, що чоловік без землі не значить нічого". І памятає він слова батька: „Все дам Михайлові" (коли Сава не поправиться). — „Рахіра або земля!.., сказав одного разу коротко тато, а мама неначе тисячами язиків повторяла тесаме. Всі закутки хати відзивалися до нього, як станув лише на порозі дому. Ба, навіть і сама земля мала лише одні слова для нього. Всюди, де спинився його погляд на полях, на нивах, де пишалося збіжжа, шелестіла кукуруджа, перемінялося все в те одно: „Рахіра — або земля!" (ст. 286). Одначе Сава, розхвильований до краю ще й погрозою Рахіри, що „як не будеш мати землі, то не зможемо побратися. З чого нам жити?" (ст. 286), думає: „А чому не одно і друге?... І одно і друге! — заспіваю в нім і він почув нараз удоволення, немов був уже в посіданню одного і другого скарбу" (ст. 287). А ліс — саме найдогіднійше місце для його замислу. „Він — ліс — лежав так темно й густо, так спокійно, неначеб ждав на кого. Все оставав однаковий і поважний. Хлопець успокоївся, поглянувши на нього, й инші образки заповнили його душу. Звідти він часто крав дрова. Там зрубав він одного разу цілого дубка і спродав Жидові, й до цеї днини не знав про те ніхто. Иншим разом украв татові два штубиї, спрятав там і знов продав Жидові, й тато на те не прийшов. А знов раз саме в середині літа забрав мамі кусень полотна, що білилося, закопав там — і ніхто й не пиcнув за ним... Все, що в лісі роблено, не було гріхом. Чи вкрасти що, чи крадене заховати, чи чинити там добре або зле — це все не було там гріхом. Уже як ліс кінчився, як лишалася остання деревина за спиною і чоловік ступав на рівне, чисте поле, так лишився за ним і всякий гріх і він був свобідним і чистим, як передше" (ст. 288). — Така арґументація Сави. До тогож він має ще помститися на безталанній Анні за те, що вона, надіючися на скоре одруження з Михайлом, у згаданій вже мною сварці з Рахірою, загрозила Циганці, що як Михайло стане двірником, а вона (Анна) його ґаздиня, то він вижене таких ворожок і відьмів із села, як Рахіра (ст. 274). Притім Анна — вона вагітна від Михайла — караючи Рахіру за її насміхи, вдарила Циганку в лице. Того Рахіра не може їй забути, а побоюючися, що з повором Михайла з війска Анна буде мати в ньому не аби якого оборонця, жадає тепер від Сави рішаючого кроку і проти старих і проти Михайла і проти всього, що стоїть їх щастю на перешкоді. Одначе передовсім проти Михайла, бо поки він, то вся земля його, як-що Сава не покине Рахіри. А Сава не покине Рахіри ніколи. Так Михайло мусить згинути — в тім лісі мусить згинути, „де це все не було гріхом".

І Михайло гине.

Правда, воно де-що дивно, що Михайло, знаючи гаразд удачу ланця брата, так безпечно йде з ним у темний ліс (хоч Сава мав зі собою рушницю) тай що так він, військовий чоловік, дається вбити тому дітвакові, як яке слабосильне звіря. З огляду на те, що властивий момент морду тут авторкою не розмальований, тільки до кінця повісти ослонений найглибшою тайною, ми вже мусимо вірити їй на слово, що такий злочин в таких обставинах був можливий. Але дивно вражає нас і та обставина, що Сава при слідстві, переведенім судовою комісією, хоч зраджується трохи не кождим рухом і слідами крови на своїм одінню, через що його й арештують, то оконечно таки виходить ціло, бо вина його лишається недоказаною, на перекір тому, що не тільки батько, Івоніка, і старий Петро догадуються згодом, хто убив Михайла, але й що находиться один свідок Савового злочину, який теж не хоче розслонювати правди. Вже ось те, що Марійка відказується в суді ствердити присягою своє зізнання, начеб Сава був дома тоді, коли Михайло пішов до ліса, складається в купі з иншими підозрілими моментами на доказовий матеріял великої ваги. Даліж неймовірно, що середовищем Циганів, з якими Сава так тісно звязаний, суд не цікавиться більше, ніж це тут бачимо, тай що люде в селі не намагаються — мимо викрутів Рахіри — тут шукати жерел злочину, хоч саме на такі середовища зайдів звертаються зараз очі влади, а й самі селяне являються проти них по потребі дуже гострими і бистрими суддями. Сумнівним видається мені теж такий момент, як той, що його розмальовує авторка підчас обдукції тіла Михайла, при якій Івоніка й Петро схоплюють кулю, яка вбила його, і на очах комісії ховають її. Все те звязане з припадковістю, якою від біди можемо вдоволитися в кримінальнім романі, але в ніякім випадку в творі тої міри, що „Земля", значить з погляду на ті високі артистичні інтенції, що їх виявляє скрізь наша письменниця.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

У. В.

ОСІННІЙ ВЕЧІР.

(Із білоруської мови).

Тихо та спокійно
В хаті мужика.
Пролітає вільно
Вітер із кутка.
Смоляне лучиво
Горить і блищить,
Блищить і шипливо
Раз-враз тріскотить.
Дрімає край печі
Там на тапчані
Хлопчик невеличкий
В старім жупані.
На старім ослоні
Сивий дід сидить
Думка думку гонить:
Як міг вік прожить?
Баба недалеко
Від нього пряде,
Їй на серці легко,
Мов пісня гуде.
Місячик крадеться
В їх вбоге вікно,
Легісько кладеться
Їй на волокно.
Тільки неспокійно,
Як в журбу важку,
Вітер десь гуляє,
Виє в димнику.
Вітками рябина
Беться по шибках
Наче сиротина
Тужить по батьках,
Мов сказать хотілаб,
Що за щастя тим,
Хто сховався ціло
В куточку своїм.
Хай не нарікають
На долю важку,
Бо в холод, морози
Все в теплім кутку.

БОРОТЬБА З РЕВМАТИЗМОМ.

Чахотка і ревматизм то найгрізніші вороги людей. Боротьба з чахоткою йде в усіх культурних державах і переважно вона успішна. Зате менше уваги досі звертають на ревматизм. А прецінь ревматизм не менше грізна недуга ніж чахотка.

Статистика каси хорих у Берліні вказує, що хорих на ревматизм було сім разів більше ніж на чахотку. Подібне відношення було в Англії. Англійське міністерство здоровля подає, що шеста часть повної нездібности до праці припадає на ревматичні недуги. Три мільони робітних тижнів утрачено з причини ревматичних недуг.

Щодо дієтичного лікування, пристосованого при ревматичних болях суставів, то це лікування має без сумніву велике значіння, коли розходиться про артретичні болі. Найдоцільніша є тут **безмясна дієта, а головно скупа дієта, з переважно ростинних страв.** Люди, що не їдять мяса — далеко менше пріють і хоч би тому менше грозить їм перестута. Коли говориться про дієтичне лікування, то треба згадати і про **алкогольні напитки** і їх ролю у людей, що нездужають на сустави.

Слід підкреслити, що коли хто нездужає на ревматизм, а пе алкогольні напитки, то ще погіршує недугу. Що алкоголь сприяе ревматичним недугам, виходить хоч би з того, що ревматизм є недугою заразливою, а в усіх заразливих недугах алкоголь спричинює зменшення відпорности організму.

— Чому не хочеш вийти за того фабриканта? Він такий богатий!

— Бо йому 60 літ.

— То він для тебе за старий, правда?

— Навпаки, за молодий!

ЛІКАР У НАС САМИХ.

Органічний світ є у вічній боротьбі з окруженням і не міг би істнувати ні одного дня, колиб не мав природних відпорних сил. Щоби подати лише один примір із ростинного світа, вистане пригадати колючки кактів і богато инших ростин, які без того самоохоронного засобу не могли би довго вдержатися. Кожда ростина, хай би вона була не знати яка маленька і непоказна, має засоби і способи, щоби вдержати свій рід. Ще більше тих охоронних засобів подибуємо у звіринному світі. Найбільше звірят приноровлюється барвою до свого окруження, щоби так охоронитися перед неприятелями. Інші змінюють навіть барву. Богато комах уміє дуже добре приноровитися до окруження. Навіть вправне око знавця не може розпізнати такої комахи чи мотиля, коли вони сидять на листку чи на галузці і зовсім своїм зовнішним виглядом наслідують їх. Таксамо зелену жабу тяжко запримітити, коли вона сидить на зеленому листку. Це називається мімікрі, а служить для вдержання роду.

Ба, але й у людині кождий орган, а навіть кожда клітинка поступає згідно з правилом самозбереження. Самоохоронні сили в людському організмі розвиваються і коли ми їх як слід узглядняємо і піддержуємо, то нераз не потребуємо лікаря, та вченому лікареві показують дорогу, як має поводитися з пацієнтом.

Зачнім от хочби від звичайного пчихання. Звичайною причиною пчихання є подразнення слизної оболони нечистим кімнатним воздухом. Коли хто хорий горячково, то його слизну оболону подразнює пилок цвітів, а хорих на жолудок і кишки подражнюють внутріщні трійливі складники. Ці хемічні або хемічні подразнюючі складники не належить до організму; вони для людського тіла шкідні тай тому їх на силу треба викинути. Тому реагує тіло так, що виділює більше слини. Подібно є при всіх дієтичних недомаганнях або внутріщних затроєннях. Тіло при помочі вонітів або розвільнення старається як найскорше викинути шкідні для нього складники.

Колиж ми не зважаємо на такі охоронні способи нашого тіла, то наступають ушкодження одні за одними, організм мусить братися за сильніші помічні засоби, себто захорувати. Коли, приміром, нашому організмові якась страва чи якийсь напиток шкодить, а ми на це не зважаємо і їмо, скажім, несвіже мясо або пємо якийсь шкідний алкогольний напиток, наш організм, щоби більше не приймати того шкідного харчу — розхорується. Звязані з цим появи, як горячка, брак апетиту, виділювання поту (надмірне зіпріття) й ослаблення, є самособою заходами тіла задля виздоровлення. Всі сили організму мобілізуються, щоби побороти вплизвиця-неприятеля. Кождий орган мусить брати участь у тій боротьбі. Жолудковий і кишковий організм не може користуватися новими стравами і дає це пізнати недостачею апетиту; в середині тіла йде завзята боротьба білих тілець крови (фагоцитів) із бактеріями, повстає збільшена теплота тіла. Коли фагоцити й так не осягнуть своєї мети, то кров витворює хемічні засоби, витворює противотрою, проти токсиии висуває антитоксину. Складники ці в медицині називаються: аглютина й лізіна, а перед ними не всілі устоятися ніякі бактерії. Коли ми тілу помагаємо витворювати собі таке власне лікарство, то тим самим скріпляємо відпорну силу тіла. Вже старинні Римляни сказали: Натура санат, медікус курат — що значить: Природа виздоровлює, лікар трактує лише недугу.

Стара жінка спізнилася до залізниці. Поїзд утік їй зперед носа. Сердита жінка накивала пястуком залізниці:

— Пожди! Як будеш така стара як я, ти чорна бідо, не будеш так утікати!

В і н: Дорогенька, хочеш щоби я був твоїм чоловіком?
В о н а: То мусиш сказати моїй мамі!
В і н: Я вже казав, але вона мене не хоче!

